

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЯГОВОГО ОПОРУ ЗНАРЯДЬ ДЛЯ БЕЗПОЛИЦЕВОГО ОБРОБІТКУ ГРУНТУ

С.С.Тищенко, к.т.н., доцент, В.В.Карась, ст.викл.
(Дніпропетровський державний аграрний університет)

Дослідження знарядь для безполицевого обробітку ґрунту вказали, що установка доліт на плоскоріжучі лапи знищує питомий тяговий опір, причому зниження залежить від профілю долота

Постановка проблеми. Протієрозійний обробіток ґрунту має велике значення для збереження родючості ґрунту. При такому обробітку рослинні рештки, наприклад стерня зернових залишається на денній поверхні поля.

Аналіз останніх досліджень. Обробіток ґрунту, при якому на поверхні залишаються рослинні рештки, виконується знаряддями для безполицевого обробітку ґрунту. Робочі органи таких знарядь мають вигляд стрілочатих плоско ріжучих лап [1]. Так як такий обробіток може проводитись на значну глибину, то знаряддя мають великий тяговий опір. Тому, зниження тягового опору знарядь для безполицевого обробітку ґрунту має велике значення.

Мета статті – визначення засобів зниження тягового опору знарядь для безполицевого обробітку ґрунту.

Основна частина. Дослідження по впливу установки доліт на плоскоріжучі лапи проводились на знаряддях для безполицевого обробітку ґрунту КШН-3А, та ПЩН-2.5 параметри яких представлені в таблиці 1. Дослідження роботи знаряддя ПЩН-2.5 проводилось без доліт, а знаряддя КШН-3А з долотами, профіль яких виконано по дузі кола та по прямій залежності коефіцієнта защемлення ґрунту [2]. Загальний вигляд лап та схема їх параметрів представлена на малюнку 1, а параметри у таблиці 2.

Таблиця 1. Основні параметри знаряддя для безполицевого обробітку ґрунту

Марка знаряддя	Ширина захвату знаряддя, м	Ширина захвату лапи, мм	Відстань між лапами поперечному напрямі, мм	Відстань між лапами повздовжньому напрямі, мм	Робоча швидкість руху, м/с
КШН-3А	3,3	440	450	500	до 2.5
ПЩН-2.5	2,5	410	400	450	до 2.5

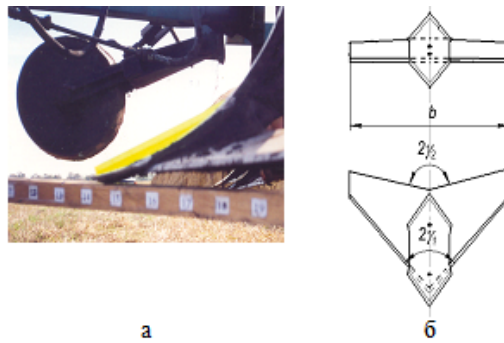

Рис.1. Загальний вид лапи з встановленим долотом: а – загальний вид лапи з встановленим долотом; б – схема основних параметрів

Схема поверхонь варіантів виконання доліт представлена на малюнку 2, а параметри доліт – в таблиці 3.

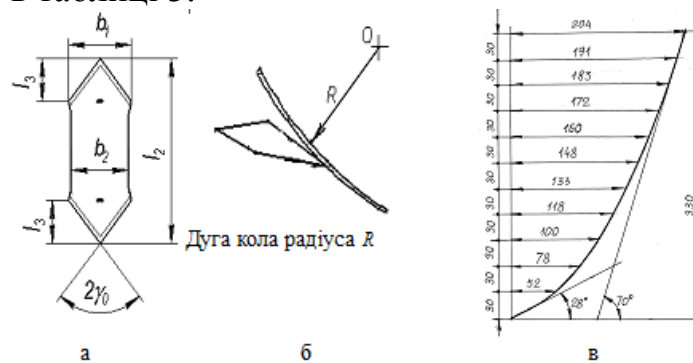

Рис.2. Схема параметрів доліт: а – вигляд спереду; б – напрямна крива дуга кола (варіант I); в – напрямна крива виконана на основі прямої залежності коефіцієнта защемлення (варіант II).

Таблиця 2. Основні параметри лап, встановлених на знаряддях КШН-3А

Ширина захвату b , мм	Кут розпушування α , град	Передній кут розчину леза $2\gamma_1$, град	Задній кут розчину леза $2\gamma_2$, град	Кут заточки леза i , град
440	4-15	65	120	10

Таблиця 3. Основні параметри доліт, встановлених на лапах знаряддя КШН-3А

№ п/п	Назва параметра	Значення параметрів при різних варіантах виконання доліт	
		Варіант I	Варіант II
1	Напрямна крива поверхні	Дуга кола радіусом R	Прямо пропорційна залежність коефіцієнта защемлення ґрунту
2	Рівняння основний параметр напрямної кривої	$R = 440$ мм	$x = -x_c + \frac{d_{i0}}{2f_2K_{зцо}} \varphi \cos(\beta - \varphi),$ $z = z_c - \frac{d_{i0}}{2f_2K_{зцо}} \varphi \sin(\beta - \varphi)$
3	Кут розчину носка $2\gamma_0$, град	65	65

4	Ширина носка b_1 , мм	75	75
5	Ширина долота b_2 , мм	65	65
6	Довжина долота l_2 , мм	465	475

Для визначення тягового зусилля використовувалась тензометрична установка на базі трактора Т-150К конструкції ННЦ „ІМЕСГ”.

Робочу швидкість дослідних агрегатів вибирали на основі механіко-технологічних умов на наступних передачах трактора Т-150К: 1р, 2р, 3р. розрахунок тягово-енергетичних показників проводилися у відповідності ОСТ 70.2.2-73.

Дослідження роботи знарядь для безполицевого обробітку ґрунту проводились в наступних умовах, які є типовими для дрібного (8...16 см) обробітку ґрунту при вирощуванні зернових і олійних культур: агрофон стерня – стерня озимої пшениці, кількість рослинних рештків 355 г/м², тип ґрунту – чорнозем, рельєф рівний, мікрорельєф – вирівняний. Значення вологості і твердості ґрунту наведені в таблиці 5.8.

В результаті реалізації повнофакторного експерименту (табл. 4) другого порядку отримані дані, що характеризують процент питомий тяговий опір в залежності від глибини обробітку, робочої швидкості руху і твердості ґрунту. Так як твердість ґрунту була майже постійна, то фактор X_3 був вилучений.

По значенням питомого тягового зусилля були побудовані наступні моделі, де факторами є X_1 - глибина обробітку і X_2 - швидкість руху:

Таблиця 4. Рівні варіювання факторів при дослідженнях роботи знарядь для безполицевого обробітку ґрунту

№ п/п	Фактор	Код	Рівні факторів		
			-1	0	+1
1	Глибина обробітку a , см.	X_1	8	12	16
2	Робоча швидкість руху v , м/с.	X_2	1,4	2,0	2,5
3	Твердість ґрунту p , Н/см ² .	X_3	4.8	4,9	5,0

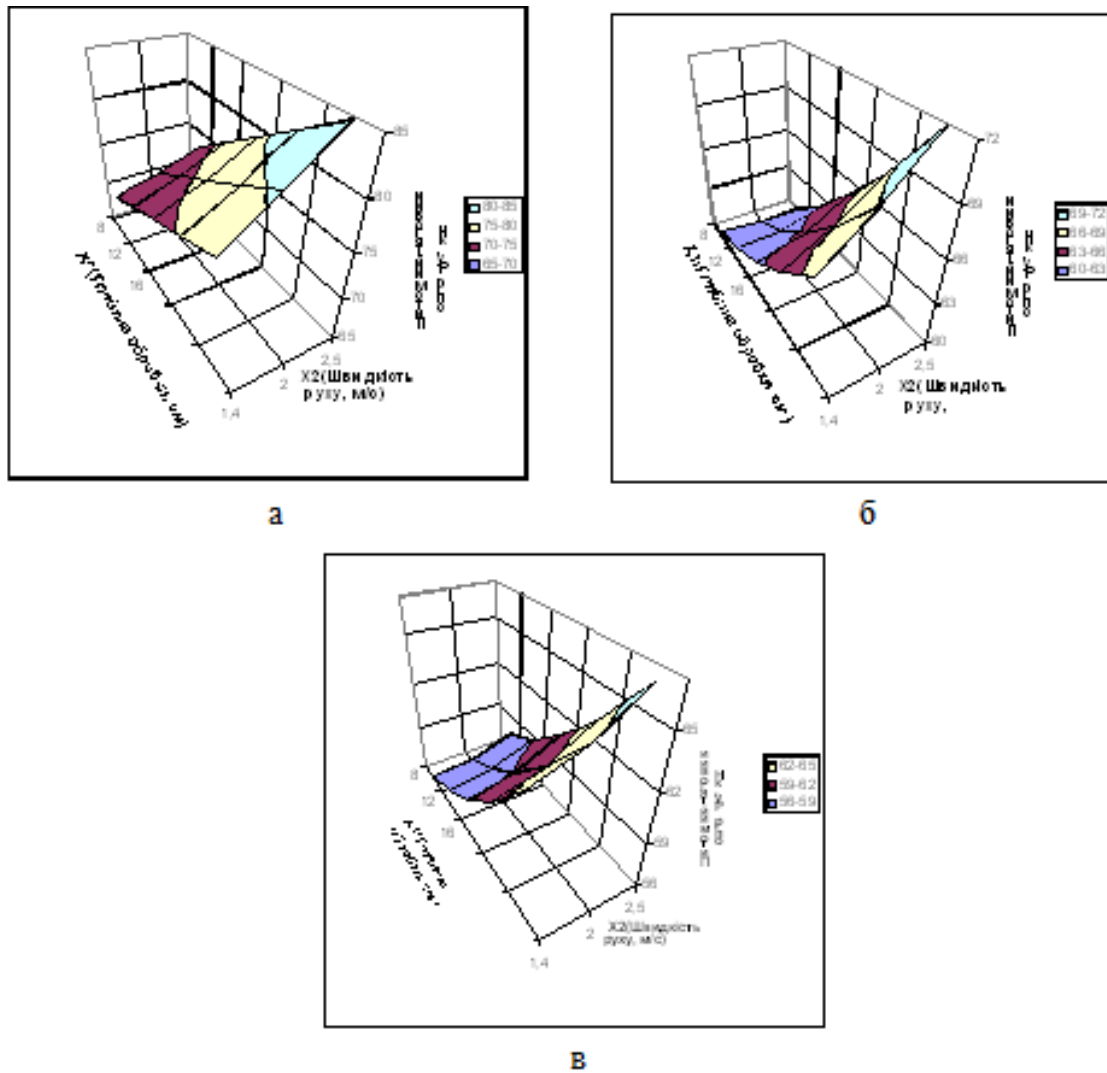

Рис. 4. Залежності питомого тягового опору $P_y(a, V)$ знарядь для безполицевого обробітку ґрунту: а – базове ПЩН-2,5; б – експериментальне КШН-3А з долотами, виконаними по дузі округлості; в – експериментальне КШН-3А з долотами, виконаними по прямопропорційній залежності коефіцієнта защемлення

- базове знаряддя ПЩН-2,5:

$$P_{y1} = 76,02 + 4,87X_1 + 2,76X_2 + 0,188X_2^2 + 1,05X_1X_2; \quad (1)$$

- експериментальне знаряддя КШН-3А, оснащене долотами, профіль яких виконаний по дузі кола:

$$P_{y2} = 63,35 + 4,52X_1 + 1,24X_2 + 1,14X_1^2 + 0,29X_2^2 + 1,38X_1X_2; \quad (2)$$

- експериментальне знаряддя КШН-3А, оснащене долотами, профіль яких виконаний по прямопропорційній залежності коефіцієнта защемлення:

$$P_{y3} = 59,2 + 4,04X_1 + 1,04X_2 + 1,27X_1^2 + 0,363X_2^2 + 0,388X_1X_2. \quad (3)$$

Графічне зображення моделей (1), (2), (3) представлено на малюнку 4.

Моделі (1), (2) і (3) показують, що глибина обробітку має великий вплив, ніж швидкість руху. Це видно із того, що коефіцієнт при X_1 більше ніж у X_2 , при чому встановленні доліт не позначається на загальному характері опору. Коефіцієнт при X_1 рівні в середньому 4,04...4,87, а при X_2 1,04...2,76.

Встановлення доліт на плоскоріжучі лапи знижує вплив швидкості, так коефіцієнт при X_2 рівний 2,76 для лап без доліт і 1,24 1,04 для лап з долотами, які виконані по дузі кола по прямопропорційній залежності коефіцієнта защемлення відповідно. Зниження впливу швидкості викликано тим, що для лап з долотами можна пояснити тим, що при невеликих швидкостях деформації протікають лінійно. Встановлення доліт розбиває область пластичних деформацій на три, що знижує в цілому затрати енергії на руйнування шару ґрунту.

Коефіцієнти при X_2^2 показують витрати енергії, необхідні для відкидання ґрунту в сторону. Характерним є те, що він рівний 0,188 для лап без доліт і 0,29 і 0,363 с долотами. Різниця між ними пояснюється тим, що поверхня лапи без долота представляє собою клин з мінімальною відкидаючою здібністю, а долота - криволінійну поверхню, тому значення коефіцієнта різко зростає. В цьому випадку різниця у формі доліт не відчувається.

Спільний вплив глибини обробітку і швидкість руху характеризується коефіцієнтом при X_1X_2 . Ці значення рівні 1,05 для лап без доліт і 1,38 і 0,388 для доліт, виконаних по дузі округлості і по прямопропорційній залежності відповідно. Менше значення коефіцієнта при X_1X_2 для доліт, виконаних по прямопропорційній залежності коефіцієнта защемлення говорить про, те, що при такому профілі долота пластичні деформації протікають тільки в носку.

Висновки: встановлення доліт в цілому знижує питомий тяговий опір. В свою чергу встановлення доліт, виконаних по дузі кола, знижують питомий тяговий опір з 76,02 кН до 63,35 кН, що складає 12,67 %. В свою чергу встановлення доліт, виконаних по прямопропорційній залежності коефіцієнта защемлення, знижує питомий тяговий опір з 76,02 кН до 59,2 кН, що складає 16,82 %. Різниця між тяговими опорами між долотами з профілем дуги кола і прямопропорційною залежністю коефіцієнта защемлення складає 4,15 кН, що складає 6,55 %. Виходячи з вище викладеного рекомендуємо виробникам сільськогосподарської техніки даного напрямлення звернути увагу на викладені дані в цій статі та з корегувати свої виробничі плани що до заміни діючих робочих органів на запропоновані авторами. Заміна робочих органів дозволяє зекономити пального що в свою чергу поліпшує екологічну ситуацію взагалому.

Список використаних джерел

1. Грибановский Р.В. Комплекс противозерозионных машин (устройство, регулировка, эксплуатация) / Р.В. Грибановский, Р.В. Билдингмайер, Е.Л. Ревякин, и др. – М.: Агропромиздат, 1989. – 152 с.

2. Тищенко С.С. Проекування направляющих кривых поверхностей почвообрабатывающих рабочих органов с заданой кривизной / С.С. Тищенко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування – К, 2010. – Вип. 144. – Ч. 3. – С. 243–252.

Аннотация

Исследование тягового сопротивления орудий для безотвальной обработки почвы

С.С.Тищенко, В.В.Карась

Исследования работы орудий для безотвальной обработки почвы показали, что установка долот на плоскорежущие лапы снижает удельное тяговое сопротивление, , причем снижение зависит от профиля долота

Abstract

Investigation of draught resistance tools for subsurface tillage

S. Tischenko, V.Karas

Investigation of tools work for subsurface tillage showed, that bits mounting on flat hoes decrease draught resistance, it depend on bit profile